

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 31 maja 2021 r.

Pozycja 97

POSTANOWIENIE z dnia 29 stycznia 2021 r. Sygn. akt Ts 74/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. w sprawie zgodności:

art. 398²³ § 2 zdanie drugie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) z art. 10 ust. 2, art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1, art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 15 kwietnia 2020 r. (data nadania) M.J. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika ustanowionego z wyboru, wystąpił z żądaniem na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżący wnioskiem z 29 sierpnia 2019 r. wniósł o zobowiązanie dłużnika do złożenia wykazu swojego majątku oraz do złożenia przyrzeczenia przed wyjawieniem majątku. Domagał się jednocześnie zasądzenia od dłużnika na swoją rzecz kosztów postępowania oraz zastosowania środków przymusu w przypadku odmowy złożenia oświadczenia lub nieuzasadnionego niestawiennictwa na rozprawie.

Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w K. (dalej: Sąd Rejonowy) postanowieniem z 27 lutego 2019 r., (sygn. akt [...]) umorzył postępowanie w związku ze śmiercią dłużnika.

Pismem z 6 marca 2019 r. skarżący wniósł o uzupełnienie powyższego orzeczenia o rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania, tj. o zwrot uiszczonej opłaty od wniosku z uwagi, iż nie doszło do wyjawienia majątku.

Postanowieniem z 13 marca 2019 r. (sygn. jw.; dalej: postanowienie referendarza sądowego) referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym oddalił wniosek skarżącego. W uzasadnieniu wskazał, że ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

(Dz. U. z 2019 r. poz. 785, ze zm.), nie przewiduje możliwości zarządzenia zwrotu opłaty sądowej w razie umorzenia postępowania.

W skardze z 19 marca 2019 r., zatytułowanej „zażalenie na postanowienie”, skarżący wniósł o zawieszenie postępowania do czasu rozpoznania jego skarg przez Trybunał Konstytucyjny (sygn. SK 6/13, SK 13/18 oraz Ts 51/17), a po ich rozpoznaniu: rozpatrzenie zażalenia, uchylenie zakwestionowanego postanowienia i skierowanie go do ponownego rozpoznania lub zmianę postanowienia przez zasądzenie kosztów sądowych na rzecz skarżącego lub – alternatywnie – zarządzenie zwrotu wpisu oraz o wyłączenie wszystkich referendarzy z Sądu Rejonowego od orzekania w przedmiocie kosztów postępowania.

Postanowieniem z 28 maja 2019 r. Sąd Rejonowy (sygn. akt jw.) zmienił postanowienie referendarza sądowego w ten sposób, iż uzupełnił jego postanowienie z 27 lutego 2019 r. obciążając kosztami postępowania skarżącego; obciążył Skarb Państwa kosztami postępowania skargowego od uiszczenia których skarżący został zwolniony; oddalił wniosek o zawieszenie postępowania.

Zażalenie na powyższe orzeczenie, zostało odrzucone postanowieniem Sądu Rejonowego z 7 sierpnia 2019 r. (sygn. akt jw.). W uzasadnieniu wskazano, że zaskarżone postanowienie jest orzeczeniem sądu drugiej instancji i skarżącemu nie przysługuje zażalenie na to rozstrzygnięcie. Skarżący wniósł zażalenie na powyższe orzeczenie.

Postanowieniem z 18 października 2019 r. Sąd Rejonowy (sygn. akt [...]) odrzucił zażalenie wskazując, że skarżący – mimo wezwania go do tego – nie uiszczył opłaty sądowej od zażalenia.

Sąd Okręgowy w O. postanowieniem z 13 grudnia 2019 r. (sygn. akt [...]; dalej: postanowienie SO), doręczonym skarżącemu 31 stycznia 2020 r., oddalił zażalenie skarżącego na postanowienie Sądu Rejonowego z 7 sierpnia 2019 r. (sygn. akt [...]). Orzeczenie to zostało wskazane przez skarżącego jako ostateczne rozstrzygnięcie w jego sprawie, w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji.

2. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 26 czerwca 2020 r. (doręczonym 13 lipca 2020 r.) skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

1) doręczenie oryginału lub poświadczonego za zgodność z oryginałem odpisu dokumentu (do skargi dołączono niepoświadczoną kopię) potwierdzającego datę otrzymania przez skarżącego postanowienia SO;

2) doręczenie poświadczonych za zgodność z oryginałem odpisów postanowienia:

a) SO,

b) Sądu Rejonowego o sygn. akt [...] z: 7 sierpnia 2019 r., 28 maja 2019 r., 27 lutego 2019 r., 13 marca 2019 r.;

3) wyjaśnienie, czy:

a) po wydaniu postanowienia SO, w sprawie tej zapadły jeszcze jakieś inne rozstrzygnięcia, a jeżeli tak, to doręczenie ich odpisów poświadczonych za zgodność z oryginałem wraz 4 kopiami,

b) od postanowienia SO został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia;

4) wskazanie, jakie wolności lub prawa skarżącego, wyrażone w art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 Konstytucji zostały naruszone przez zakwestionowany w skardze przepis, i w jaki sposób.

W piśmie procesowym z 17 lipca 2020 r. (data nadania; dalej: pismo procesowe) skarżący wyjaśnił, że w myśl art. 176 ust. 1 Konstytucji postępowanie sądowe jest dwuinstancyjne, a nie dwuetapowe. Stosownie natomiast do art. 45 ust. 1 Konstytucji każdy ma prawo do rozpoznania swojej sprawy przez właściwy sąd. Wskazał on, że prawo to polega na „prawie

do rozpoznania sprawy (środka odwoławczego) przez [sąd] który faktycznie jest sądem wyższej instancji niż ten, który procedował w sprawie jako [sąd I instancji]”. Zdaniem skarżącego, ustawodawca „zamienił postępowanie dwuinstancyjne na postępowanie dwuetapowe przed tym samym sądem”. Podkreślił przy tym, że ustawodawca przyznał uprawnienie sądu pierwszej instancji referendarzowi sądowemu, a więc osobie fizycznej, która nie ma cech niezawisłego i bezstronnego sądu, ponieważ jest wyłącznie urzędnikiem sądowym. Stanowi to – w ocenie skarżącego – naruszenie prawa do „instytucji bezstronnego i niezawisłego sądu (jako takiej) ale także naruszenie prawa do właściwego sądu, bo urzędnicy sądowi nie są przecież sądem mianowanym przez Prezydenta RP do sprawowania wymiaru sprawiedliwości”. W konkluzji stwierdził, że stanowi to naruszenie art. 10 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Niezależnie od powyższego, skarżący wyjaśnił, że kwestionuje art. 398²³ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.) w brzmieniu przed wejściem w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469).

Do pisma procesowego skarżący dołączył poświadczony za zgodność z oryginałem odpis postanowienia SO oraz odpisy postanowień Sądu Rejonowego o sygn. akt [...] z: 7 sierpnia 2019 r., 28 maja 2019 r., 13 marca 2019 r., 27 lutego 2019 r. oraz z 18 października 2019 r. o sygn. akt [...].

3. Skarżący wyjaśnił w skardze, że „zasadniczy problem stanowiący podstawę wniesienia skargi sprowadza się do problemu sprawowania wymiar[u] sprawiedliwości a dokładnie rzecz ujmując orzekania o prawach strony (prawie do kosztów sądowych lub ich zwrotu) przez osoby nie mające statusu niezawisłego i bezstronnego sądu”. Zarzucił, że wbrew art. 176 ust. 1 Konstytucji ustawodawca zastąpił postępowanie dwuinstancyjne formą postępowania w tej samej instancji sądu. Wskazał również, że „o ile nie budzi wątpliwości kwestia dokonywania procesowych czynności technicznych przez referendarzy, która była już przedmiotem oceny przez Trybunał Konstytucyjny w sprawie pod sygn. akt P 38/08, to dokonywanie czynności z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości budzi istotne wątpliwości natury konstytucyjnej o ile połączone jest [z] orzekaniem o prawach lub wolnościach konstytucyjnych”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. Przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie uczyniono art. 398²³ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.) w brzmieniu przed wejściem w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469), w myśl którego wniesienie skargi na postanowienie referendarza sądowego w przedmiocie kosztów sądowych lub kosztów procesu oraz na postanowienie o odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego wstrzymuje wykonalność tego postanowienia. Sąd rozpoznaje skargę na powyższe postanowienia, w składzie jednego sędziego, jako sąd drugiej instancji, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu

3. Trybunał stwierdza, że zarzuty skarżącego są oczywiście bezzasadne.

Skarżący zarzuca, że o jego konstytucyjnych wolnościach oraz prawach orzekł referendarz sądowy, który nie ma statusu niezawisłego i bezstronnego sądu.

Odnosząc się do powyższej argumentacji, Trybunał wskazuje, że Sąd Rejonowy w K. (w składzie znajdował się sędzia tego sądu) postanowieniem z 28 maja 2019 r. (sygn. akt [...]; dalej: postanowienie SR) uwzględnił skargę skarżącego na postanowienie referendarza sądowego tego sądu z 13 marca 2019 r., i to właśnie ten Sąd uzupełnił orzeczenie referendarza sądowego o rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania. Zarzut skarżącego, że w jego sprawie, to referendarz sądowy, a nie niezawisły i bezstronny sędzia orzekł o jego konstytucyjnych wolnościach oraz prawach (kosztach postępowania) nie znajduje tym samym uzasadnienia w świetle zapadłych w jego sprawie rozstrzygnięć. Należy ponadto zauważyć, że zakwestionowany przez skarżącego przepis w ogóle nie reguluje tego, w jakich sprawach referendarz sądowy może orzekać. Przepis ten odnosi się jedynie do rozpoznawania skargi na orzeczenie referendarza sądowego.

Nawiązując do pozostałych zarzutów, tj. dotyczących dwuinstancyjności postępowania, należy przypomnieć, że Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 listopada 2019 r., sygn. SK 6/18 (OTK ZU A/2019, poz. 62) orzekł, że art. 398²³ § 2 zdanie drugie k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do 6 listopada 2019 r., w zakresie, w jakim wskazuje, że sąd rozpoznający skargę na postanowienie referendarza sądowego o odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym działa jako sąd drugiej instancji, jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji. Wyrok ten dotyczył zatem zbliżonej kwestii co podnoszona w niniejszej sprawie. W wyroku tym Trybunał stwierdził, że:

„Po pierwsze, wbrew twierdzeniom skarżącej, referendarze nie muszą cechować się «niezawisłością» i «niezależnością». Art. 45 ust. 1 Konstytucji odnosi te cechy wyłącznie do sądu (tj. sędziów sprawujących wymiar sprawiedliwości), natomiast art. 178 ust. 1 i 3 przypisuje cechę „niezależności” sądom, a „niezawisłości” – sędziom. Jak ustalono wyżej, referendarze ani nie są sędziami, ani podczas rozstrzygania w sprawie pomocy prawnej z urzędu nie sprawują wymiaru sprawiedliwości, wobec czego omawiany najwyższy standard się do nich nie odnosi, a jego wymaganie przez skarżącą nie ma podstaw konstytucyjnych.

Po drugie, art. 398²³ § 2 zdanie drugie k.p.c. w kwestionowanym brzmieniu zapewnia kontrolę postanowień referendarzy o odmowie ustanowienia pełnomocnika przez niezależny sąd, w którym zasiadają niezawisli sędziowie. Przepis ten wyraźnie poddaje wszystkie tego typu rozstrzygnięcia (także wydane w stosunku do osób zainteresowanych wniesieniem skargi konstytucyjnej) kognicji sądów rejonowych, które orzekają w składzie jednego sędziego zawodowego, a więc na zasadach przewidzianych w art. 45 ust. 1 Konstytucji”.

Trybunał wskazał, że zastrzeżenia skarżącej w powyższym zakresie są oczywiście bezzasadne.

Skarżący – jako prokurent skarżącej spółki w sprawie o sygn. SK 6/18 – wnosząc skargę w niniejszej sprawie, z dużym prawdopodobieństwem, miał wiedzę na temat zapadłego wyroku. Wynika to również z jego pism procesowych wnoszonych w toku postępowań sądowych, które były podstawą wniesienia niniejszej skargi konstytucyjnej, a w których wniósł o ich zawieszenie w związku z wymienioną powyżej sprawą. Mimo to w skardze w żaden sposób nie odniósł się do przedmiotowego wyroku. Dlatego też, w ocenie Trybunału, pogląd wyrażony w sprawie o sygn. SK 6/18 pozostaje aktualny również w stosunku do zarzutów podniesionych w niniejszej skardze.

4. Niezależnie od powyższego skarżący nie usunął wszystkich braków formalnych skargi konstytucyjnej do czego został wezwany zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 26 czerwca 2020 r.

Skarżący został wezwany m.in. do wskazania jakie wolności lub prawa wyrażone w art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 Konstytucji zostały naruszone przez zakwestionowany w skardze przepis, i w jaki sposób.

W piśmie procesowym z 17 lipca 2020 r. odniósł się wyłącznie do art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji, pomijając resztę wzorców kontroli.

Okoliczność ta jest również podstawą odmowy nadania skardze dalszego biegu, w zakresie zarzutu niezgodności art. 398²³ § 2 k.p.c. z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 Konstytucji (art. 61 ust. 4 pkt 2 w związku z art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK).

W związku z powyższym Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.